

Fabryka chemiczna

Miejsce ulokowania tabliczki informacyjnej: ul. Filipczuka 19, stary biurowiec fabryki

W 1915 r. Hajnówka znalazła się pod okupacją niemiecką. Niemcy przystąpili do intensywnej eksploatacji Puszczy Białowieskiej. W 1917r. uruchomili fabrykę suchej destylacji drewna. Jej założycielem był inż. Escherich, a budową kierował inż. Zeiss. Siłę roboczą stanowili jeńcy rosyjscy, którzy budowali fabrykę, a potem stanowili jej obsługę produkcyjną. Po odzyskaniu niepodległości fabryka nie była zdolna do produkcji. Została uruchomiona dopiero w 1921 r. jako „Fabryka – Spółka Akcyjna w Hajnówce”. Produkowała: węgle drzewne, spirytus metylowy, octan wapnia, kwas octowy, smołę i oleje flotacyjne. Surowcem było drewno liściaste dowożone z Puszczy, bez przerwy, w ogromnych ilościach. Fabryka funkcjonowała w ruchu ciągłym, nie wyłączając niedziel i świąt. W okresie międzywojennym zakład był drugim co do wielkości i znaczenia zakładem, mimo że mało się zmodernizował i pracował właściwie wg technologii niemieckich. Proces technologiczny polegał na przeponowym ogrzewaniu drewna bez dostępu powietrza, podczas którego składniki drewna ulegały termicznemu rozkładowi. Produkty rozkładu w formie paro-gazowej kondensowano na ciecz, z której wyrabiano: kwas octowy, metanol, rozpuszczalnik acetonowy oraz produkty olejowo-smugowe. Pozostałością był węgiel drzewny. Sucha destylacja drewna w warunkach pracy retort periodycznych odznaczała się uciążliwością dla środowiska naturalnego oraz zdrowia ludzi. Problem częściowo zlikwidowało uruchomienie procesu spalania paro-gazów w wybudowanej retorcie Lambiotte’a. O wadze i znaczeniu fabryki w mniejszym stopniu stanowiło zwęglanie drewna, wiodący charakter miała produkcja węgla aktywnych. W 1938r. wybudowano piec szybowy, niebawem dwa obrotowe – do pozyskiwania węgla aktywnych. W latach 1939-41 fabryka była pod administracją władz radzieckich. Jej nazwa brzmiała „Gajnowskij Chemiczieskij Kombinat”. Pod okupacją niemiecką w latach 1941-44 funkcjonowała pod nazwą „Chemische Fabrik In Hajnowka”. Po wyzwoleniu Hajnówki, przystąpiono do odbudowy fabryki, nazywanej w skrócie Chemiczną. Ruszyła z produkcją jako „Zakłady Suchej Destylacji Drewna w Hajnówce”. Lata powojenne to odbudowa, a później jej intensywny rozwój pod nazwą Hajnowskie Przedsiębiorstwo Suchej Destylacji Drewna. Znaczenie fabryki było i jest istotne ze względu na produkcję różnych węgla aktywnych, która daje gwarancję istnienia i dalszego działania fabryki. Jej funkcjonowaniu towarzyszyła poprawa warunków socjalno-bytowych pracowników. Oddano do użytku: Zakładowy Dom Kultury „Górnik” (1953), basen pływakki, stadion sportowy (1961), przedszkole (1978), bloki mieszkalne - początek osiedlu „Milenium” (1953). W 1996 r. przedsiębiorstwo sprzedano spółce z zagranicznym kapitałem, przyjęło ono nazwę „Gryfskand” Sp. z o. o. Zakład Produkcyjny Węgla Aktywnych w Hajnówce.

THE CHEMICAL FACTORY

In 1915 Hajnówka found itself under German occupation and the Germans began an intensive exploitation of the Białowieża Forest. In 1917 they set up a plant for the dry distillation of wood (pyrolysis). The workforce was sourced from Russian prisoners of war who built the factory and subsequently staffed its production lines. After Poland regained independence, the factory was re-opened in 1921, as 'Fabryka - Spółka Akcyjna w Hajnówce' - The Factory - Limited Company in Hajnówka. It produced charcoal, methylated spirit, calcium acetate, acetic acid, tar and flotation oils using German technologies. Dry distillation of wood was harmful both to the natural environment and to human health. A shaft furnace was built in 1938, followed soon after by two rotary kilns, used to obtain active charcoal. In 1939-41, the factory, under the Russian occupation, was known as „Gajnowskij Chemiczieskij Kombinat, and under the German occupation (1941-44) functioned under the name of „Chemische Fabrik in Hajnowka”. After the war the factory was rebuilt and rapidly developed as Hajnowskie Przedsiębiorstwo Suchej Destylacji Drewna - Hajnówka Wood Pyrolysis Company; with improved terms and conditions for workers. It benefited from the following investments: the corporate Social Centre 'The Miner' (1953), a swimming pool, a sports stadium (1961), a kindergarden (1978) and blocks of flats (1953). In 1996 the plant was sold to a company with foreign capital, which re-named it „Gryfskand Ltd” - Hajnówka Wood Pyrolysis Company.

Source URL:

<https://hajnowka.pl/strona/dla-mieszkanca-rewitalizacja-walory-historyczne-obszaru-rewitalizacji/834-fabryka-chemiczna>